

Sociálno - ekonomické problémy seniora

Sociálna politika, sociálne zabezpečenie, zásady modernej sociálnej pomoci

Mgr. Radka Kurucová, PhD.
Ústav ošetrovateľstva JLF UK

Sociálno - ekonomický status seniora

- senior – príslušnosť k vekovej skupine, dosiahnutie určitých rokov
- individuálna variabilita - príčina významnej heterogenity seniorskej populácie,

kalendárny vek:

- 65 do 74 rokov, („mladý senior“, ranná staroba, presénium) (problematika voľného času, aktivít, seberealizácie)
- 75 do 84 rokov, („starý senior“, vlastná staroba, sénium) (problematika adaptácie, tolerancie záťaže, špecifického „stonania“, osamelosti)
- nad 85 rokov („veľmi starý senior“)

funkčný vek: dôležitý pri hodnotení skutočného funkčného potenciálu jednotlivca/seniora, zahŕňa nielen biologický vek, ale aj psycho-sociálne charakteristiky jednotlivca

Sociálno - ekonomický status seniora

- seniorská populácia – súčasť spoločnosti, dôležitá nielen v sociálnej práci, ale aj v sociálnej politike,
- udržať starého človeka čo najdlhšie v jeho pôvodnom prostredí, so zachovaním jeho sebestačnosti, zmiernením utrpenia a udrжанím kvality života na maximálne možnej úrovni,
- starnúť bezpečne a dôstojne ako plnoprávni občania: starnutie populácie (celosvetovo), predlžovanie ľudského veku → príprava na zdravé starnutie už v strednom veku (spoločenské angažovanie sa, komunita, charita, svojpomocné skupiny, dobrovoľníctvo, vzdelávacie aktivity, UTV a pod.).

Sociálno - ekonomický status seniora

- spoločný termín, ktorý obsahuje viac charakteristík (napríklad výšku príjmu, majetok, spôsob bývania, rôzne zvýhodnenia, ale aj profesijnú orientáciu, osobnú a pracovnú prestíž, prístup k informáciám, spôsob trávenia voľného času...)

Sociálno - ekonomické problémy seniora

- senior sa častokrát vo svojom živote ocitá v neľahkej, nezvládnuteľnej situácii,
- nepriaznivá sociálno - ekonomická situácia častokrát môže viesť seniora k strate domova,
- udalosti negatívne ovplyvňujúce život seniora patria hlavne nepriaznivý zdravotný stav, zníženie príjmu z dôvodu odchodu do dôchodku, zníženie sociálnych kontaktov a s tým možná sociálna izolácia, strata sociálneho statusu, spoločenskej a ekonomickej prestíže, strata blízkych, zmena bývania, nárast dlhov a iné.

Sociálno - ekonomické problémy seniora

- negatívne psychologické dopady – odchod zo zamestnania,
- výška dôchodku a materiálne zabezpečenie mu znižujú sociálnu pozíciu,
- nová rola dôchodcu ovplyvňuje jeho autoritu, vážnosť a úctu.

Sociálno - ekonomické problémy seniora

- finančná autonómia v období staroby - schopnosť sa o seba postarať, nezávislosť od iných ľudí, absenciu pocitu záväzkov a naopak prítomnosť pocitu slobody,

- pomoc od rodiny, blízkych, ako aj širokej spoločnosti a v neposlednom rade pomoc zo strany štátu.

Sociálno - ekonomické problémy seniora

- ekonomická a sociálna rovina problematiky starnutia je mediálne najviac prezentovaná,
- nedostatok informácií o tom, ako by spoločnosť mala reflektovať na starobu ako takú, akú by mala mať staroba kvalitu, aké podmienky pre seniorov by spoločnosť mala zabezpečovať a vytvárať.

Sociálna politika

- plán sociálnej činnosti alebo konkrétna činnosť s využitím dostupných nástrojov,

- pozitívny sociálny efekt alebo zabránenie vzniku negatívneho sociálneho efektu,
- odzrkadľuje vyspelosť danej krajiny,
- schopnosť spoločnosti postarať sa o tých, ktorí nedokážu sami zdolať nepriaznivé životné situácie, či periódy života.

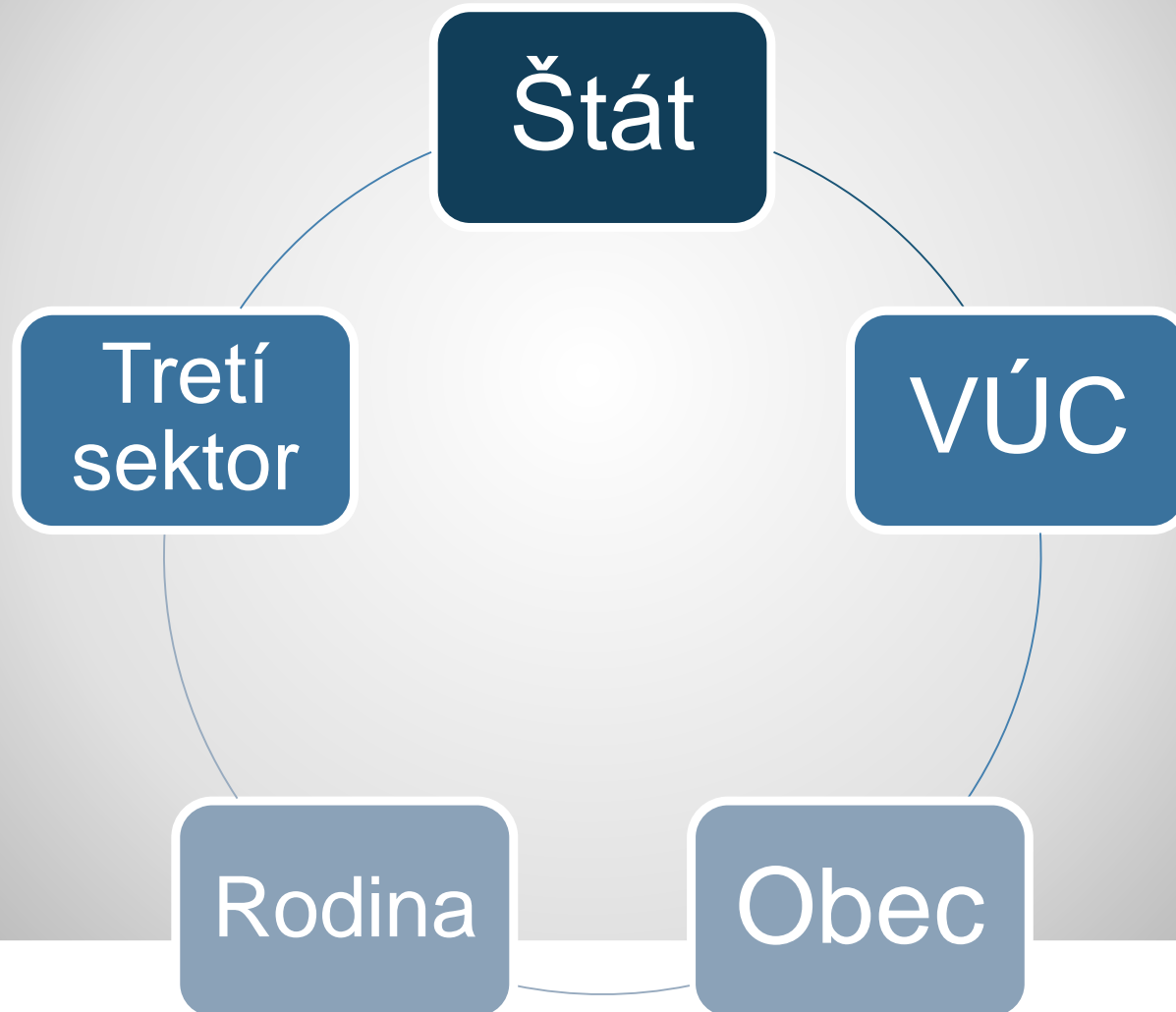
Sociálne zabezpečenie

- súhrnné označenie na právne rôznorodé systémy sociálnych dávok,
- vzťahy a prostriedky, ktorými spoločnosť zaručuje a poskytuje hmotné zabezpečenie jednotlivým občanom, ktorí nemôžu pracovať z dôvodov uznaných spoločnosťou, alebo sa ocitli v situácii, ak ich príjem nestačí na krytie zvýšených životných nákladov (Matlák, 2009),
- súbor právnych, finančných a organizačných nástrojov a opatrení, ktorých cieľom je kompenzovať nepriaznivé finančné a sociálne následky rôznych životných okolností a udalostí ohrozujúcich uznané sociálne práva (Gajdošíková, 2009).

Sociálne zabezpečenie

- súbor inštitúcií, zariadení a činností na predchádzanie, zmierňovanie a odstraňovanie ťaživých sociálnych situácií občanov, ktorí v dôsledku sociálnej situácie uznanej štátom takú pomoc potrebujú,
- zaraduje sa medzi jedno zo sociálnych práv vo vyspelých štátoch.

Subjekty sociálneho zabezpečenia

Subjekty sociálneho zabezpečenia

- štát - vystupuje najmä v pozícii zákonodarcu, tvorí sociálnu politiku, vytvára a koordinuje kompetencie v oblasti sociálneho zabezpečenia medzi jednotlivými právnymi subjektmi,
- zadáva priority a vytvára systémové riešenia sociálnych situácií,
- zaručuje občanom ľudské práva deklarované ústavou,
- vytvára podmienky pre sociálnu stabilitu a reguluje sociálnu klímu tlmením sociálneho napätia a stabilizovaním sociálnych pomerov.

Subjekty sociálneho zabezpečenia

- VÚC – samostatný subjekt, poskytuje starostlivosť najmä pre občanov obce/mesta, je najmenšia samosprávna jednotka štátu,
- významný subjekt sociálnej politiky, vlastné strategické dokumenty, disponuje vlastným majetkom,
- obec/mestá – poskytujú starostlivosť pre občanov na základe kompetencií ustanovených v tejto oblasti,
- Zákon č.396/1990 Zb. o obecnom zriadení,
- Zákon č.416/2001 Z.z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky.

Subjekty sociálneho zabezpečenia

- tretí sektor (neštátne organizácie) dopĺňa štátnu starostlivosť a starostlivosť na úrovni miestnej samosprávy,
- poskytovanie sociálnych služieb v zmysle zákona o sociálnych službách – neverejní poskytovatelia sociálnych služieb,
- organizovanie benefičných a charitatívnych akcií, verejných zbierok...,
- možnosť získania dotácií a grantov z viacerých zdrojov,
- rôzne združenia, organizácie, hnutia, spolky, nadácie, cirkev.

Subjekty sociálneho zabezpečenia

- rodina – ako základná bunka spoločnosti má svoje práva, ale aj povinnosti – zákon č. 36/2005 Z.z. o rodine,
- rodinná solidarita a participácia je jednou zo základných charakteristík jej funkčnosti.

Nástroje sociálneho zabezpečenia

- sociálne poistenie,
- sociálna pomoc,
- sociálne služby.

Sociálne poistenie

- všeobecnosť systému sociálneho poistenia,
- povinnosť platiť príspevky, odvody do systému a právo poberať dávky,
- systém sociálneho poistenia v Slovenskej republike – postarať sa o seba sami prostredníctvom odloženej spotreby, a nie na úkor verejných daní,
- tri subsystémy: a) nemocenské poistenie, b) dôchodkové zabezpečenie, c) úrazové poistenie, resp. zdravotné poistenie a poistenie v nezamestnanosti.

Dôchodkový systém v SR

- trojpilierový systém
- priniesť vyššie a stabilnejšie dôchodky
- dôchodkové poistenie upravuje zákon o sociálnom poistení

- starobné a invalidné poistenie

Dôchodkový systém

- starobný dôchodok – základná a najvýznamnejšia dôchodková dávka,
- dovriešenie dôchodkového veku a získanie potrebného počtu rokov na vznik nároku na starobný dôchodok,
- predčasný starobný dôchodok – nový druh dôchodkovej dávky, pred dovriešením dôchodkového veku.

Sociálna pomoc

- súbor činností, ktoré občanovi pomáhajú zabezpečiť základné životné podmienky, nadobudnúť sociálnu stabilitu a obnoviť sociálnu nezávislosť a suverenitu,
- zvýšiť vedomosti spoločnosti o živote seniora,
- zvýšiť jej záujem o porozumenie problémom a potrebám seniora, tak aby senior nemusel bojovať o svoju identitu a nemusel by v spoločnosti dokazovať svoje kvality a status.

Sociálna pomoc

- informovanie seniora o jeho občianskych a sociálnych právach,
- orientácia seniora v kontrolných mechanizmoch dodržiavania ľudských práv,
- pomoc pri domáhaní sa rešpektovania ľudských práv.

Sociálne služby

Zákon č. 448/2008 o sociálnych službách:

- vykonávajú sa najmä prostredníctvom sociálnej práce,
- odborné činnosti, obslužné činnosti alebo ďalšie činnosti zamerané na:
- prevenciu vzniku nepriaznivej sociálnej situácie, jej riešenie alebo zmiernenie,
- zachovanie, obnovu alebo rozvoj schopnosti fyzickej osoby viesť samostatný život a na podporu jej začlenenia do spoločnosti.

Sociálne služby

- odborné činnosti, obslužné činnosti alebo ďalšie činnosti zamerané na:
- zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojenie základných životných potrieb fyzickej osoby (ubytovanie, strava, ošatenie, hygiena...),
- riešenie krízovej sociálnej situácie (ohrozenie života alebo zdravia fyzickej osoby, či rodiny),
- prevenciu sociálneho vylúčenia fyzickej osoby alebo rodiny.

Sociálne služby

- odborné činnosti – sociálne poradenstvo, ošetrovateľská starostlivosť, pracovná terapia, tlmočenie...,
- obslužné činnosti – ubytovanie, stravovanie, upratovanie, pranie, žehlenie...,
- ďalšie činnosti – vzdelávanie, preprava, donáška stravy, požičiavanie pomôcok, záujmová činnosť.

Formy sociálnych služieb

- ambulantná (osoba dochádza do miesta poskytovania sociálnej služby),
- terénna (poskytuje sa osobe v jej prirodzenom sociálnom prostredí),
- pobytová (jej súčasťou je ubytovanie).

Sieť zdravotníckych zariadení

Ambulantná starostlivosť

- všeobecná ambulantná starostlivosť (všeobecný lekár pre dospelých)
- špecializovaná ambulantná starostlivosť
(napr. gerontopsychiatrické ambulancie)
- ADOS

Sieť zdravotníckych zariadení

Ústavná starostlivosť

- geriatrické oddelenia
- gerontopsychiatrické oddelenia (v rámci psychiatrických kliník)
- LDCH, ODCH
- paliatívna a hospicová starostlivosť
- dom ošetrovateľskej starostlivosti

Sieť zdravotníckych zariadení

Formy hospicovej starostlivosti

- domáca forma hospicovej starostlivosti
- domáca hospicová starostlivosť s formou denného hospicu
- hospic ako autonómne zariadenie
- pomocou špeciálnych tímov v sociálnych zariadeniach
- samotná hospicová jednotka

Sociálne zariadenia

Zákon č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách:

- zariadenie podporovaného bývania,
- zariadenie pre seniorov,
- zariadenie opatrovateľskej služby,
- rehabilitačné stredisko,
- domov sociálnych služieb,
- špecializované zariadenie,
- denný stacionár.

Zariadenia podporovaného bývania

- pre osobu, ktorá je odkázaná na dohľad, pod ktorým je schopná viesť samostatný život,
- usmerňovanie a monitorovanie pri zabezpečovaní sebaobslužných výkonov, úkonov, starostlivosti o svoju domácnosť v rámci zariadenia a základných sociálnych aktivít,
- zariadenie poskytuje ubytovanie, sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní prác, sociálna rehabilitácia, podmienky na prípravu stravy.

Zariadenia pre seniorov

- pre osobu, ktorá dovŕšila dôchodkový vek a je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby, alebo si to vyžadujú iné vážne dôvody,
- spôsob posudzovania odkázanosti,
- zariadenie poskytuje ošetrovateľskú starostlivosť, sociálne poradenstvo, sociálnu rehabilitáciu, ubytovanie, stravovanie, upratovanie, pranie, žehlenie, záujmovú činnosť.

Zariadenie opatrovateľskej služby

- poskytuje sa sociálna služba plnoletej fyzickej osobe na určitý čas, ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby,
- zariadenie poskytuje ošetrovateľskú starostlivosť, sociálne poradenstvo, sociálnu rehabilitáciu, ubytovanie, stravovanie, upratovanie, pranie, žehlenie, záujmovú činnosť.

Rehabilitačné stredisko

- poskytuje sa sociálna služba osobe, ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby,
- slabozraká, nepočujúca alebo má ťažkú obojstrannú nedoslýchavosť,
- zariadenie poskytuje sociálnu rehabilitáciu, sociálne poradenstvo, ubytovanie, stravovanie, upratovanie, pranie, žehlenie,
- zariadenie neposkytuje ošetrovateľskú starostlivosť,
- starostlivosť sa poskytuje len na určitý čas.

Domov sociálnych služieb

- poskytuje sociálnu službu osobe odkázanej na takúto starostlivosť alebo osobe, ktorá je nevidiaca,
- zariadenie poskytuje ošetrovateľskú starostlivosť, sociálne poradenstvo, sociálnu rehabilitáciu, ubytovanie, stravovanie, upratovanie, pranie, žehlenie, pracovnú terapiu, záujmovú činnosť.

Domov sociálnych služieb a zariadenie pre seniorov, Martin

<http://mazura.dsszsk.sk/>

Komunitné centrum sociálnych služieb, MEDIK-M, n.o.

<http://www.medikm.sk/>

Špecializované zariadenie

- poskytuje sociálnu službu osobe so zdravotným postihnutím, ktorým je najmä Parkinsonova choroba, Alzheimerova choroba, skleróza multiplex, schizofrénia, demencia rôzneho typu etiológie,
- zariadenie poskytuje ošetrovateľskú starostlivosť, sociálne poradenstvo, sociálnu rehabilitáciu, ubytovanie, stravovanie, upratovanie, pranie, žehlenie, pracovnú terapiu, záujmovú činnosť.

Denný stacionár

- poskytuje sa sociálna služba osobe, ktorá je odkázaná na sociálnu službu len na určitý čas počas dňa,
- zariadenie poskytuje sociálne poradenstvo, sociálnu rehabilitáciu, stravovanie, pracovnú terapiu,
- zariadenie neposkytuje ošetrovateľskú starostlivosť,
- starostlivosť poskytovaná aj rodine alebo inej fyzickej osobe, ktorá zabezpečuje pomoc klientovi v domácom prostredí.

Ďalšie služby

- odľahčovacia služba,
- opatrovateľská služba,
- prepravná služba,
- sprievodcovská služba,
- tlmočnícka služba,
- požičiavanie kompenzačných pomôcok.

Odľahčovacia služba

- je poskytovaná fyzickej osobe, ktorá opatruje fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím,
- cieľ – poskytnúť fyzickej osobe, ktorá opatruje osobu s ŤZP nevyhnutný odpočinok na účel udržania jej fyzického, duševného zdravia a prevenciu jeho zhoršenia,
- poskytuje sa na celé dni, najviac 30 dní v kalendárnom roku, nevyčerpané dni nemožno použiť v nasledujúcom roku, povinná je ju poskytnúť obec – ambulantnú, terénnu alebo pobytovú (najmenej 12 hod denne).

Odl'ahčovacia služba

Žiadosť musí obsahovať:

- meno a priezvisko fyzickej osoby, ktorá žiada o poskytnutie odl'ahčovacej služby,
- dátum narodenia, adresu trvalého pobytu, štátne občianstvo,
- posudok vydaný príslušným úradom práce, sociálnych vecí a rodiny,
- podmienka odkázanosti fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím na sociálnu službu,
- písomný súhlas opatrovanej osoby na poskytnutie odl'ahčovacej služby,
- žiadosť o poskytovanie odl'ahčovacej služby musí fyzická osoba podať obci 14 dní pred dňom začatia poskytovania tejto služby.

Opatrovateľská služba

- poskytuje sa fyzickej osobe, ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby s ŤZP, je odkázaná na pomoc pri úkonoch sebaobsluhy, úkonoch starostlivosti o svoju domácnosť a základných sociálnych aktivitách,

neposkytuje sa osobe:

- ktorej sa poskytuje pobytová sociálna služba,
- ktorá je opatrovaná fyzickou osobou poberajúcou peňažný príspevok,
- ktorej sa poskytuje peňažný príspevok na osobnú asistenciu.

Prepravná služba

- pre osobu s ťažkým zdravotným postihnutím, s obmedzenou schopnosťou pohybu,
- odkázanosť preukázať posudkom vydaným úradom práce, sociálnych vecí a rodiny,
- nepriaznivý zdravotný stav preukázať potvrdením poskytovateľa zdravotnej starostlivosti.

Sprievodcovská služba

- základné sociálne aktivity pre osobu, ktorá je nevidiaca alebo prakticky nevidiaca a pre osobu s mentálnym postihnutím,

neposkytuje sa osobe:

- ktorej sa poskytuje peňažný príspevok na osobnú asistenciu,
- ktorej je v rámci opatrovateľskej služby zabezpečený sprievod.

Tlmočnícka služba

- poskytovaná fyzickej osobe odkázanej na tlmočenie,
- tlmočenie v posunkovej reči, ak je osoba nepočujúca alebo má ťažkú obojstrannú nedoslýchavosť,
- artikulačné tlmočenie po osvojení si reči,

neposkytuje sa osobe:

- ktorej sa poskytuje peňažný príspevok na osobnú asistenciu,
- ktorej je v rámci opatrovateľskej služby zabezpečené tlmočenie.

Požičiavanie kompenzačných pomôcok

- fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím alebo s nepriaznivým zdravotným stavom odkázaným na pomôcku,
- požičiava sa na dohodnutý čas formou peňažného príspevku na zaobstaranie pomôcky,
- najdlhšie do zabezpečenia pomôcky na základe verejného zdravotného poistenia,
- zoznam zdravotníckych pomôcok vypracovaný poisťovňami (plne alebo čiastočne uhrádzané, sú vypracované obmedzenia, limity, časť pomôcok sa prenajíma, napr. oxygenátor – www.health.gov.sk).

Peňažné príspevky

Zákon č. 447/2008 o peňažných príspevkoch:

za opatrovanie

- pre fyzickú osobu (príbuzný alebo iná osoba), ktorá opatruje občana s ŤZP,
- aj keď fyzická osoba má zamestnanie a príjem nie je vyšší ako dvojnásobok sumy životného minima (zamestnanie nesmie byť v rozpore s účelom a rozsahom opatrovania),

<http://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/tazke-zdravotne-postihnutie/penazne-prispevky/pp-opatrovanie/>

http://www.upsvar.sk/mt/socialne-veci-a-rodina/oddelenie-penaznych-prispevkov-na-kompenzaci-u-soc.dosledkov-tzp.html?page_id=259682

Peňažné príspevky

na úpravu bytu, rodinného domu (jednorazový)

- na dosiahnutie bezbariérovosti a zvýšenie schopnosti fyzickej osoby s ŤZP premiestňovať sa, orientovať sa, dorozumievať sa alebo zabezpečiť si sebaobsluhu (nie na vybudovanie nového objektu).

peňažný príspevok na osobnú asistenciu

- vykonáva osobný asistent (najviac 10 h denne), príspevok je pre osobu s ťažkým zdravotným postihnutím,
- maximálny počet hodín asistencie do roka – 7300 h,
- účel: aktivizácia, podpora sociálneho začlenenia fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a podpora jej nezávislosti, vykonávanie pracovných aktivít, vzdelávacích aktivít a voľnočasových aktivít.

Peňažné príspevky

peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla
(jednorázový)

- pre osobu, ktorá je podľa komplexného posudku odkázaná na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom,

peňažný príspevok na prepravu

- jeho účelom je zabezpečenie mobility občana s ťažkým zdravotným postihnutím.

Peňažné príspevky

peňažný príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov

- pre fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá je podľa komplexného posudku odkázaná na kompenzáciu zvýšených výdavkov (napr. na diétne stravovanie, na zvýšené výdavky súvisiace so starostlivosťou o psa),

peňažný príspevok na kúpu pomôcky, na výcvik používania pomôcky, na úpravu pomôcky

- pomôckou je vec, technologické zariadenie alebo jeho časť, ktoré umožňujú alebo sprostredkujú fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím vykonávať činnosti, ktoré by bez ich použitia nemohla vykonávať sama alebo vykonávanie tejto činnosti by bolo spojené s nadmernou fyzickou záťažou.

Peňažné príspevky

peňažný príspevok na kúpu zdvíhacieho zariadenia

- pre fyzickú osobu so zníženou schopnosťou pohybu na prekonávanie bariér a na zvýšenie schopnosti osoby premiestňovať sa alebo zabezpečiť sebaobsluhu.

ĎAKUJEM ZA POZORNOST